

بررسی تاثیر حاشیه نشینی بر جرایم اجتماعی (مطالعه موردی شهرستان مشهد)

تاریخ پذیرش: ۹۲/۶/۲۵

تاریخ دریافت: ۹۲/۴/۸

تقی بختیاری^۱، حمیدهاشمی^۲، سید عباس سیدی^۳

چکیده:

این تحقیق به منظور بررسی پدیده حاشیه نشینی و تعیین میزان تاثیر آن بر جرایم اجتماعی با تاکید بر شهر مشهد انجام شده است. و از بین جرایم مختلف ناشی از حاشیه نشینی بیشتر بر وقوع سه جرم مهم آدم ربایی، حمل سلاح غیر مجاز و مشروبات الکلی در بخش حاشیه نشین این شهر پرداخته است. روش انجام این پژوهش توصیفی-پیمایشی می باشد. در بخش توصیفی ضمن جمع آوری داده‌های کتابخانه ای تعداد ۸۲ پرونده موجود در مراکز انتظامی در حاشیه شهر مشهد و پلیس‌های تخصصی آگاهی و اطلاعات و امنیت عمومی که در سال ۱۳۸۴ و سه ماهه اول سال ۱۳۸۵ تشکیل شده بود مورد مطالعه و فیش برداری شد. در بخش پیمایشی نیز به وسیله مصاحبه با ۸۸ نفر از کارکنان خبره ناجا داده‌های مورد نیاز تحقیق گردآوری گردید. نتایج نشان داد که ۶۳/۴ درصد از مجرمان در مناطق حاشیه شهر ساکن بوده اند (مناطق پایین، متوسط و بالای شهر هر کدام ۹/۸ درصد محل سکونت مجرمان بوده است). جرم حمل سلاح غیر مجاز، ۹۷/۱ درصد در مناطق حاشیه نشین و ۲/۹ درصد در مناطق پایین شهر که شباهت بیشتری با مناطق حاشیه دارد روی داده است. تقریباً نیمی از موارد جرایم مربوط به مشروبات الکلی، (۴۳/۶ درصد) مربوط به مناطق حاشیه و ۲۱/۹ درصد در منطقه پایین، ۱۲/۶ درصد در مناطق متوسط و ۲۱/۹ هم در مناطق بالای شهر بوده است. در جرم آدم ربایی، ۵۰٪ در مناطق حاشیه، ۳۳/۳ درصد مناطق متوسط و ۸/۳ درصد هم مناطق بالا روی داده است.

واژگان کلیدی:

حاشیه نشینی، جرایم اجتماعی، آدم ربایی، حمل و نگهداری سلاح غیر مجاز، مشروبات الکلی، مشهد.

مقدمه

- ۱- دانشجوی دکتری دانشگاه عالی دفاع ملی و عضو هیات علمی دانشگاه علوم انتظامی
- ۲- کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم شناسی و عضو هیات علمی دانشگاه علوم انتظامی
- ۳- کارشناس ارشد اطلاعات و امنیت عمومی

بررسی‌هایی که در سطح جهانی به عمل آمده حاکی از آن است که به طور متوسط در حدود ۳۳ درصد جمعیت شهرهای بزرگ دنیا به صورت حاشیه نشینی و زاغه نشینی زندگی می‌کنند. در کل، حاشیه نشینی امروزه یکی از مسایل مرکب شهری و اجتماعی است که در اغلب کشورها و جوامع جهان به صورت معضلی پیچیده نمایان شده است. این پدیده در بعضی از جوامع معلول کشش طبیعی قطب‌های صنعتی، شغلی، رفاهی و اداری است و در بعضی دیگر از جوامع، بیکاری و فقر ناشی از بحران صنعتی و اقتصادی و یا تبعیض نژادی و اختلافات طبقاتی؛ عامل آن است و در برخی دیگر، حاصل افزایش ناگهانی و بیش از حد جمعیت به خصوص جمعیت روستایی در ارتباط با وضع راكد اقتصادی و گاهی نیز ناشی از مجموعه‌ای از این عوامل است.

بیان مسئله

به طور متوسط حدود ۳۳ درصد جمعیت شهرهای بزرگ دنیا به صورت حاشیه نشینی زندگی می‌کنند. شرایط نامناسب زندگی در این مناطق پیامدهای فراوانی به دنبال دارد که وقوع انواع جرایم اجتماعی از جمله آنها است. شهرهای بزرگ ایران نیز از این قاعده مستثنی نیستند. شهر مشهد به عنوان دومین کلان شهر مذهبی دنیا و بزرگترین مادر شهر شرق کشور، دارای جمعیت حدود ۲/۷ میلیون نفر به همراه جمعیت زائر (سالانه بیش از ۱۵ میلیون نفر) با توزیع نسبی در ماه‌های مختلف سال است. بخش‌های شمال، شمال شرق و شمال غرب بزرگترین مناطق حاشیه نشین این شهر به شمار می‌آیند. «براساس سرشماری سال ۱۳۷۵، مجموع جمعیت حاشیه نشین شهر مشهد از جمعیت استان‌های ایلام، سمنان و کهگیلویه و بویراحمد و ۲۱ مرکز استان بیشتر است (سیدی، ۱۳۸۴: ۸۷). در فاصله سرشماری ۷۵-۱۳۶۵، متوسط نرخ رشد سالانه جمعیت حاشیه نشین شهر مشهد بیش از ۱۲ درصد بوده است. به عبارتی متوسط نرخ رشد جمعیت حاشیه نشین چهار برابر نرخ رشد جمعیت شهری کشور و شش برابر نرخ رشد شهر مشهد بوده است (همان: ۵۷). این شهر به عنوان یکی از کلان شهرهای ایران، در مرحله گذار به توسعه یافتگی قرار دارد و در این فرایند دچار تغییرات اساسی و ساختاری در ابعاد اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی می‌باشد به نحوی که دوائر این تغییرات، مسایل اجتماعی متعددی از جمله پدیده «حاشیه‌نشینی» به وجود می‌آید. پدیده «حاشیه‌نشینی» به

دنبال خود مسایل اجتماعی دیگری را بوجود می‌آورد که افزایش جرایم اجتماعی از مهم ترین آنها است. چون در این مناطق تراکم جمعیت بسیار بالاست و درخانه‌های محقر انبوهی از افراد زندگی می‌کنند که نمی‌توانند جذب شهر و بازار کار شوند. به همین علت فقر در بین ساکنان این منطق فراوان است. فقر همچنین به تنهایی عاملی است که می‌تواند به بروز جرایم اجتماعی بسیار کمک کند و به وجود آورنده یا تشدید کننده جرایم دیگر باشد.

لذا این تحقیق، به بررسی میزان تاثیر پدیده حاشیه‌نشینی بر وقوع جرائم اجتماعی (بی‌وژه سه جرم مهم آدم ربایی، حمل سلاح غیر مجاز و مشروبات الکلی) در شهر مشهد به عنوان یکی از شهرهای بزرگ کشور پرداخته است.

ضرورت و اهمیت تحقیق

در خصوص اهمیت و ضرورت اجرای این تحقیق می‌توان گفت که کلان شهر مشهد، خود یک شهر حاشیه نشین می‌باشد؛ چرا که هفتصد هزار نفر از جمعیت این شهر در مناطق حاشیه زندگی می‌کنند و از ۶۷۵ کیلومتر مربع مساحت این شهر ۴۷۵ کیلومتر آن متعلق به مناطق حاشیه می‌باشد. که جمعیت بالا و مساحت زیاد حاشیه در این شهر دلیل قانع کننده ای برای مطالعه آسیب‌های اجتماعی از جمله بروز جرایم اجتماعی در این کلان شهر بوده و انجام این مطالعات ضمن توسعه حوزه نظری بحث حاشیه نشینی و پیامدهای آن، می‌تواند هدایتگر مدیران اجرایی در حوزه اجتماعی و امنیتی جهت انجام هر چه بهتر طرح‌های توسعه ای آتی آنها در این شهر باشد و عدم انجام چنین مطالعاتی با توجه به ویژگی‌های خاص این پدیده که در بروز آسیب‌های اجتماعی بسیار مؤثر می‌باشد. باعث ایجاد نوعی خلاء در زمینه پدیده حاشیه نشینی و پیامدهای آن در حوزه علوم اجتماعی و امنیتی و دیگر علوم مرتبط با این موضوع شده و در حوزه اجرایی نیز سبب غفلت از این مسئله گردیده و زمینه توسعه هر بیشتر چنین فضاهایی را در پیرامون کلان شهرها فراهم می‌کند که این موضوع در شهر مشهد در مقایسه با دیگر کلان شهرهای ایران به دلیل دارا بودن موقعیت خاص مذهبی - فرهنگی و به خاطر تقدس و احترامی که به طور اخص ایرانیان و به طور اعم شیعیان برای بارگاه امام هشتم (ع) قائلند و وجود یک فضای فرهنگی و اجتماعی نسبتاً مطلوبی را برای محیط این شهرانتظار دارند از اهمیت ویژه ای

برخوردار می‌سازد.

هدف اصلی: هدف اصلی این تحقیق بررسی پدیده حاشیه نشینی بر جرایم اجتماعی (بویژه سه جرم مهم آدم ربایی، حمل سلاح غیر مجاز و مشروبات الکلی) در شهر مشهد می‌باشد.

پیشینه تحقیق:

تا کنون تحقیقات متعددی در زمینه حاشیه نشینی انجام شده که خلاصه برخی از آنها به این شرح است:

نیمروزی، (۱۳۸۵)، در تحقیق خود با عنوان: "تاثیر حاشیه نشینی بر وضعیت فرهنگی ساکنان"؛ ضمن بررسی آمار بالای نزاع‌های دسته جمعی و اعتراضات گروهی این مناطق نسبت به کل شهر (به ترتیب ۸۶ و ۵۴ درصد) نتیجه می‌گیرد از دو طریق بر فضای اجتماعی، فرهنگی این مناطق تاثیرات نامطلوبی دارد. از یک طرف به تداوم نوعی فرهنگ خاص که براساس آن باید حق و حقوق خود را از طریق اعتراض و غضب بدست آورد و این موضوع در جریان زندگی روزمره در ذهنیت نسل جدید و جوان جای می‌گیرد (کاراً بودن راه‌های غیر قانونی در برابر شیوه‌های قانونی در دستیابی به خواسته‌ها مشروع نظیر: آسفالت خیابان، آب شرب و...). از طرف دیگر به شکل‌گیری نوعی خرده فرهنگ کجرو و باندهای خلاف کار متمایل به درگیر شدن والگوهای رفتاری خشونت آمیز کمک می‌کند و به دلیل ضعف در سیستم کنترل اجتماعی، این الگوها و وقایع به شدت اشاعه پیدا می‌کند. رحمانی، (۱۳۸۴): در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان: "بررسی دیدگاه‌ها و انتظارات خبرگان و رهبران محلی حاشیه شهر مشهد" چنین نتیجه گیری می‌کند که ۶۶ درصد خبرگان هیچ شناختی از «مدیریت ساماندهی حاشیه شهر مشهد» ندارند. و ۸۴ درصد بر این نظرند که حاشیه شهر امکانات مناسبی برای تفریح و سرگرمی جوانان و نوجوانان وجود ندارد. و ۸۲ درصد خبرگان به وجود ناامنی و ناهنجاری‌های اجتماعی چون اعتیاد و مواد مخدر، سرقت، شرب خمر و مزاحمت‌های خیابانی در حاشیه اشاره کرده اند. اسفراینی، (۱۳۸۳)، در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان: "طراحی نظام خدمات رسانی حاشیه کلان شهر مشهد با تاکید بر محور جاده قدیم قوچان" به این نتیجه رسیده است که بررسی‌ها نشان می‌دهد که محدوده مورد مطالعه، از اکثر خدمات شهری مورد

مطالعه بی بهره بوده، یا در حد بسیار ناچیزی بهره‌مند بوده‌اند. عبادی‌نژاد، (۱۳۸۳)، در تحقیق خود با عنوان: "نقش حاشیه نشینی در بروز ناامنی" به بررسی تأثیر پدیده حاشیه نشینی در بروز ناامنی‌هایی چون ناامنی شغلی، اقتصادی، سیاسی و قضایی پرداخته است که نتیجه می‌گیرد که در مجموع حاشیه‌نشینی امنیت اجتماعی حاشیه شهرها را به شدت تحت‌الشعاع قرار می‌دهد.

حبیبی، (۱۳۷۶)، در پایان نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان: "بررسی اثرات اقتصادی - اجتماعی اسکان گودنشینان جنوب تهران" ضمن مطالعه شغل و مسکن این منطقه دریافت که، ۵۸ درصد جمعیت به مشاغل کاذب روی می‌آورند. سرانه فضای مسکونی ۱۷ و جمع سرانه شهری ۲۷/۲ متر مربع است. ۷۶ درصد خانواده‌ها تنها در یک یا دو اتاق زندگی می‌کنند. ۸۰ درصد واحدهای مسکونی فاقد پروانه‌ی ساختمانی است. چنین نتیجه می‌گیرد که به دلیل پایین بودن سطح تحصیلات و مهاجرت، ۵۶ درصد آنان را کارگران ساده و فروشندگان دوره گرد تشکیل می‌دهند. انگیزه ۵۹ درصد آنان از مهاجرت جستجوی کار یا کار بهتر بوده است. پایین بودن سطح درآمد، مشکلات بهداشتی، وجود مزاحمت‌های اجتماعی نظیر معتادان، آلودگی محیط، کمبود امکانات درمانی، دور بودن فاصله مدرسه از خانه، کمبود امکانات تفریحی، وجود ناامنی، بالا بودن بعد خانوار از پیامدهای اسکان حاشیه نشینان بوده است.

پیشینه فوق‌الذکر که صرفاً به تعدادی از کارهای مرتبط و انجام شده در حوزه حاشیه نشینی اشاره دارد، اگر چه دقیقاً با عنوان این تحقیق یکسان نیستند اما ضمن اشاره به عمق پدیده حاشیه نشینی به عنوان یک مشکل اجتماعی در شهرهای ایران به ویژه کلان شهرهایی چون تهران و مشهد، به نوعی در فراهم نمودن بستر علمی این تحقیق و تولید ادبیات نظری در حوزه حاشیه نشینی در انجام این تحقیق تأثیر گذار بوده‌اند.

مبانی نظری تحقیق:

الف - تعاریف مفاهیم:

حاشیه نشینی: حاشیه‌نشینی به بخشی از توسعه شهری اطلاق می‌شود که بدون برنامه‌ریزی کنترل و رعایت ضوابط و مقررات شهرسازی توسط توده‌ای از مردم که اغلب فقرا و اقشار کم درآمد شهری و مهاجران روستایی می‌باشند، ایجاد می‌شود.

در محلات حاشیه‌نشین که زاینده رشد شهرنشینی ناهمگوی است؛ نرخ جرایم و بزهکاری به علت تراکم بالای جمعیت، فقر اجتماعی و همچنین رهایی افراد از فشار افکار عمومی و کنترل رسمی، بالا ارزیابی می‌شود. در واقع می‌توان اظهار داشت که نسبت معناداری بین حاشیه‌نشینی - سکونت‌گاه‌های غیررسمی - با جرم و آسیب‌های اجتماعی وجود دارد و مناطق حاشیه‌نشین به مثابه جزیره‌های جرم زای شهری، از منابع اصلی جرم و بزهکاری به شمار می‌آیند. (مظفری زاده، ۱۳۹۱: ۲۰۹).

حاشیه‌نشینی یا زاغه‌نشینی با جرم رابطه مستقیم و نزدیک دارد. تنوع، تجمل و اختلاف فاحش و چشمگیر طبقات اجتماعی ساکن شهرهای بزرگ، گرانی و سنگینی هزینه‌های جاری زندگی موجب می‌شود تا مهاجران غیرمشخص که درآمد آنان کفاف مخارجشان را نمی‌دهد، جهت برآوردن نیازهای خود دست به هرکاری، ولو غیرقانونی بزنند. در چنین مناطقی به لحاظ از بین رفتن ارزش‌های انسانی، کجروی‌های اجتماعی سریعاً رشد می‌کند و اعمالی چون سرقت، اعتیاد، قاچاق و نظایر آن گسترش بسیار می‌یابد. (ستوده، ۱۳۸۴: ۶۴).

جرم: رفتاری است ضد اجتماعی که به سبب ایجاد اختلال در نظم عمومی، اقامه دعوی علیه مرتکب آنرا موجب می‌گردد (یوسفی، مراغه. ۱۳۹۱: ۱۰). مع الوصف این عقیده ظهور پیدا می‌کند که جرم بیش از آنکه عملی علیه شخص متضرر باشد، اقدامی است ضد اجتماعی و علیه دولت که واکنش اجتماعی را در قبال آن می‌طلبد. جرم عبارت است از رفتار منع شده یا مشمول اهرم‌های کنترل اجتماعی، رفتار ناسازگار یا غیر منطبق با انتظارات جامعه یا یکی از گروه‌های مشخص درون آن و دوری جستن و فرار از هنجارها) یا رعایت نکردن آنها).

آدم ربایی: این جرم که از جرایم بسیار سنگین و دارای مجازات شدید است، عبارت از ربودن فرد یا افرادی به منظور مطالبه وجه و مال و یا انجام کاری بر خلاف میل قربانی می‌باشد.

آدم ربایی از نظر لغوی عبارتست از:

ربودن شخصی از محلی و بردن وی به محل دیگر به هر نحو ممکن توأم با سلب غیرقانونی آزادی‌های فرد به طریق حبس یا مخفی کردن و به قصد استفاده سوءجسمی یا مادی. (ایمانی، ۱۳۸۲: ۱۴).

ضمن اینکه این بزه در ماده ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی جرم‌انگاری شده است. **حمل سلاح غیر مجاز:** به همراه داشتن سلاح برای عموم جامعه مشکلات امنیتی شدیدی را به وجود می‌آورد. در غالب جوامع سلاح در دست افرادی قرار می‌گیرد که وظیفه حفظ امنیت شهروندان را بر عهده دارند و فردی که انواع این سلاح‌ها را بدون مجوز در اختیار داشته باشد، مرتکب جرم شده است.

مشروبات الکلی: مشروبات الکلی مایعاتی سکرآور هستند که مصرف آنها موجب برهم خوردن تعادل روانی مصرف کننده می‌شود و از نظر شرع اسلام و قانون اسلامی حرام و پس از ثبوت آن در دادگاه موجب حد شرعی است. مشروبات الکلی و دیگر مسکرات همان تأثیر جنون را بر افراد گذاشته و موجب زوال عقل می‌گردد، از این رو در بندهای a12 و b12 ماده ۳۱ اساسنامه دادگاه کیفری بین المللی تعریف مشابهی از جنون و مستی ارائه شده لیکن یکی ناشی از بیماری دماغی و دیگری ناشی از مواد سکرآور است (میرمحمد صادقی، ۲۸۰: ۱۳۸۷). در نظام‌های مختلف حقوقی برخوردهای سخت گیرانه‌ی متفاوتی نسبت به مصرف کنندگان مشروبات الکلی شده است و در قوانین موضوعه جمهوری اسلامی ایران در ماده ۱۷۴ قانون مجازات اسلامی برای آن حد شرعی تعیین شده است.

ب- رویکردهای نظری انحراف، کجروی و ارتکاب جرم

– رویکرد نابسامانی اجتماعی:

براساس این رویکرد، علت عمده بروز مسائل اجتماعی و روانی، تغییرات اجتماعی می‌باشد که تغییرات تکنولوژیک، جمعیت شناختی و تغییرات فرهنگی از شرایط اساسی ظهور تغییرات اجتماعی می‌باشند. بر اساس این رویکرد نظری پیامد مساله اجتماعی، بی‌سازمانی شخصیتی در سطح فردی و عدم تعادل نظام اجتماعی در سطح کلان است. **نظریه آنومی دورکیم:** آنومی یا نابسامانی عبارتست از شرایطی که درهمی که در آن، هنجارهای اجتماعی ضعیف می‌شوند، از بین می‌روند یا در تضاد با یکدیگر قرار می‌گیرند. که هم در فرد و هم در جامعه تجلی پیدا می‌کند و جامعه نوین را در معرض نابسامانی قرار می‌دهد. بدلیل مهاجرت اقوام و گروه‌های مختلف به شهرها و از بین رفتن هنجارهای گذشته و عدم جایگزینی آن با هنجارهای جدید نوعی درهم ریختگی به وجود

آمده است که در نتیجه ی آن مردم بدون خطوط راهنمای اخلاقی روشن، رها شده اند. به این ترتیب افرادی که در شرایط نابسامانی قرار دارند فاقد قواعدی برای رفتار می‌باشند (رابرتسون، ۱۷۲: ۱۳۷۲).

نظریه مرتن: انحراف، نتیجه ی فشارهای اجتماع است، که بعضی مردم را وادار به انحراف می‌سازد و زمانی رخ می‌دهد که نظام اجتماعی با عدم تعادل مواجه است و بین اهداف تأیید شده اجتماعی و امکانات لازم برای نیل به اهداف قابل دسترس و تأیید شده، تعادل وجود نداشته باشد.

دیدگاه فرهنگ گرایان: فرهنگ گرایان معتقدند که عامل اصلی تمایل به کج رفتاری در طبقات پایین، خرده فرهنگ این طبقات است و انحراف مانند همنوایی آموخته می‌شود؛ یعنی از طریق ارتباط متقابل با سایر مردم فراگرفته می‌شود.

نظریه کنترل: این نظریه بروز رفتار انحرافی را نتیجه نارسایی کنترل اجتماعی می‌داند. کج رفتاری زمانی واقع می‌شود که پیوند میان فرد و جامعه ضعیف باشد یا گسسته شود.

تئوری یادگیری اجتماعی: براساس این تئوری افراد، رفتارهای پرخاشگرانه را تحت شرایطی خاصی می‌آموزند. یادگیری رفتار کجروانه محصول برقراری ارتباط و غالب شدن رفتار کجروانه است که افراد آن را در این فرایند فرا می‌گیرند. این نوع رفتارها را همانند دیگر گونه‌های رفتار بیانگر نیازها و ارزش‌های عمومی اعضای گروه یا جامعه است (سلیمی و داوری، ۱۳۸۵: ۷۳).

تئوری دورکیم نظریه بی‌هنجاری:

دورکیم جامعه شناس معروف فرانسوی و بنیانگذار جامعه شناسی، علت همه رفتارهای غیرعادی را در محیط اجتماعی جستجو می‌کند و در نهایت عقیده دارد که جرم یک پدیده طبیعی و اجتماعی است از نظر او بین جرم و فرهنگ محل وقوع جرم ارتباط وجود دارد از دیدگاه او سستی ارزشها و هنجارهای اجتماعی و فرهنگی، موجب روی آوردن افراد به رفتارهای انحرافی از جمله خشونت و به طور خاص نزاع و درگیری می‌شود. (سخاوت، ۱۳۸۴: ۱۱۷) درجرمشناسی از تئوری وی با نام نظریه بی‌هنجاری اجتماعی یاد می‌شود. با دقت در این نظریه تاثیر حاشیه نشینی که خود نوعی محیط اجتماعی بی‌هنجار با شرایط خاص است در وقوع جرم بخصوص نزاع مشخص می‌شود. هر چند اندیشمندان بر

عوامل کنترل شخصی و درونی و عوامل کنترل اجتماعی تأکید نموده‌اند. ولی از تاثیر محیط نیز نمی‌توان غافل ماند. (صدیق سروستانی، ۱۳۸۱: ۹۴)

مکتب محیط اجتماعی و فرهنگی:

بر اساس این نظریه منشاء تبهکاری در تاثیرات فرهنگی و اجتماعی است؛ طبق نظریه مکتبی که لاکاسانی پایه گذار آن است مجرم یک بیچاره نظام اجتماعی است و نقص سازمان اجتماعی او را جنایتکار کرده است. به عقیده ایشان بزهکار یک میکروبی اجتماعی است و هر میکروب در محیط خاصی رشد می‌کند و وجود شرایط مساعد در محیط، موجب رشد و ظهور تبهکاری می‌گردد. لاکاسانی می‌گوید: مجرم قربانی نظام اجتماعی بوده و مسئول جرم ارتكابی خود نمی‌باشد اجتماع به علت سهل انگاری و غفلت او را به جرم کشانده است (دانش، ۱۳۷۸: ۲۳۴) بر این اساس جرم نزاع و درگیری که در مناطق حاشیه ای اتفاق می‌افتد موثر از اختلاف نظام اجتماعی است.

نظریه هم نشینی افتراقی:

ادوین ساترلند عقیده دارد اگر فردی در محیط مجاور خود در معرض عوامل جرم زا قرار گیرد تا غیر جرم زا، شانس و احتمال قانون شکنی‌اش افزایش می‌یابد. در واقع یادگیری از طریق کنش‌های متقابل مستقیم و غیر مستقیم با دیگران صورت می‌گیرد (سلیمی، داوری، ۱۳۸۵: ۴۰۲). به علاوه ساترلند اظهار می‌نماید که اشخاص در معرض عوامل جرم‌زا واقع می‌شوند که برای سهیم بودن در همان فرهنگ، علایق و عقایدی داشته باشند و در آن اشکال معینی از رفتار ضد اجتماعی و جنایی ممکن است مورد اغماض واقع شده و مردم احساس کنند که برای همنوایی به آنها نیاز دارند. ساترلند بر این باور است که رفتار مجرمانه مانند تمامی رفتارهای دیگر آموخته می‌شود و مورثی و ذاتی نیست. بر حسب دیدگاه ساترلند هر یک از ما در گروه‌های خاص خود تعاریف یا معانی هنجاری مساعد یا نامساعد را درباره تخلفات قانونی می‌آموزیم، اما یک فرد هنگامی مجرم می‌شود که تعاریف مساعد درباره تخلف‌های قانونی را بیش از تعاریف نامساعد در باب آنها پذیرفته باشد. در این خصوص می‌توان به نظریه تقلید کابریل تارد که بیان می‌دارد، فرایند کسب رفتار بزهکارانه و مجرمانه از طریق تقلید که مبتنی بر تجربه‌های یادگیری مشاهده‌ای است، انجام می‌گیرد نیز اشاره کرد. بنابراین بر اساس این نظریه محیط پیرامون افراد قومی و

قبیله‌ای و رفتارهای که در آن محیط به وقوع می‌پیوندند الگوهای رفتاری می‌باشد که افراد دیگر از آن تقلید می‌نمایند که نزاع‌ها و درگیری‌ها از آن جمله‌اند.

مواد و روش تحقیق

روش تحقیق: این تحقیق از نوع کاربردی است و به روش توصیفی- پیمایشی انجام شده است.

قلمرو تحقیق: این تحقیق با عنوان بررسی تاثیر حاشیه نشینی بر جرائم اجتماعی (با تاکید بر جرائم مشروبات، قتل و) در شهر مشهد و در سال ۱۳۸۹ انجام شده است. **جامعه آماری:** جامعه آماری این تحقیق شامل ۸۸ نفر از کارکنان خبره ناجا با بیش از ۵ سال سابقه کار در پلیس‌های تخصصی آگاهی و اطلاعات و امنیت عمومی بوده که بصورت تمام شمار انتخاب شده است.

ابزار جمع آوری داده‌ها

در بخش توصیفی ضمن جمع آوری داده‌های کتابخانه ای تعداد ۸۲ پرونده موجود در مراکز انتظامی در حاشیه شهر مشهد و پلیس‌های تخصصی آگاهی و اطلاعات و امنیت عمومی که در سال ۱۳۸۴ و سه ماهه اول سال ۱۳۸۵ تشکیل شده بود مورد مطالعه و فیش برداری شد. در بخش پیمایشی نیز به وسیله مصاحبه با ۸۸ نفر از کارکنان خبره ناجا داده‌های مورد نیاز تحقیق گردآوری گردید.

روایی و پایایی ابزار جمع آوری داده‌ها

روایی و اعتبار پرسشنامه از طریق مشاوره با اساتید و خبرگان موضوع و همچنین اجرای آزمایشی تعدادی محدود پرسشنامه حاصل گردید. همچنین برای تعیین پایایی پرسشنامه از ضریب پایایی آلفای کرونباخ که میزان آن ۰/۸۳ بوده است که نشان دهنده اعتبار بالای پرسشنامه می‌باشد استفاده شده است.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

با توجه به هدف و روش تحقیق، برای تحلیل استنباطی داده‌ها از آزمون خی دو (کای اسکوتر) و جهت رتبه بندی گزینه‌ها از آزمون باینمینال استفاده شده است.

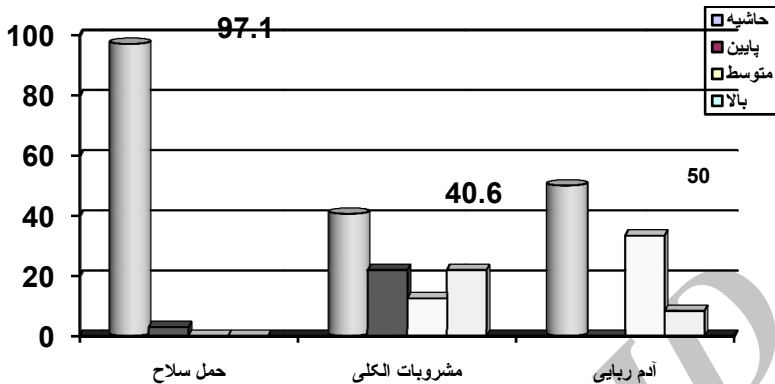
یافته‌های تحقیق:

در نتایج مربوط به پرونده خوانی؛ ۴.۶۳ درصد از مجرمان در مناطق حاشیه شهر مشهد ساکن بوده‌اند. مناطق پایین شهر، متوسط و بالای شهر هرکدام با ۸.۹ درصد محل سکونت مجرمان بوده است.

جدول شماره: ۱

محل سکونت	فراوانی	درصد	درصد معتبر
حاشیه	52	63.4	66.7
پایین	8	9.8	10.3
متوسط	8	9.8	10.3
بالا	8	9.8	10.3
سایر	2	2.4	2.6
کل	78	95.1	100.0
بدون پاسخ	4	4.9	
	82	100.0	

نمودار ستونی زیر به طور واضحی میزان وقوع جرایم را در مناطق مختلف نشان می‌دهد. در جرم حمل و نگهداری سلاح غیر مجاز، ۱.۹۷ درصد از جرایم در مناطق حاشیه نشین روی داده است. ۹.۲ درصد نیز در مناطق پایین بوده که شباهت‌هایی با مناطق حاشیه دارند. در مناطق متوسط و بالا، پرونده‌ای در این مقطع زمانی موجود نبوده است. در جرم مشروبات الکلی، تقریباً نیمی از موارد (۶.۴۰ درصد) مربوط به مناطق حاشیه بوده است. منطقه پایین ۹.۲۱ درصد پرونده‌ها، مناطق متوسط ۵.۱۲ درصد پرونده‌ها و مناطق بالا، ۹.۲۱ درصد از پرونده‌ها را شامل شده است. در جرم آدم ربایی، ۵۰ درصد پرونده‌ها مربوط به مناطق حاشیه، ۳.۳۳ درصد مربوط به مناطق متوسط و ۳.۸ درصد مربوط به مناطق بالا بوده است.

نمودار شماره ۱

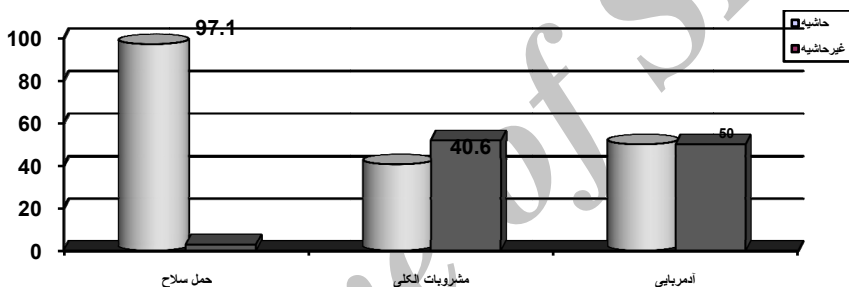
جدول زیر میزان وقوع جرایم در مناطق حاشیه را در مقایسه با مناطق غیر حاشیه (بالا، پایین و متوسط) نشان می دهد:

جدول شماره ۲

کل	منطقه		جرم
	غیر حاشیه نشین	حاشیه نشین	
34	1	33	تعداد
100.0%	2.9%	97.1%	درصد در جرم
43.6%	3.8%	63.5%	درصد در منطقه
43.6%	1.3%	42.3%	درصد در کل
32	19	13	تعداد
100.0%	59.4%	40.6%	درصد در جرم
41.0%	73.1%	25.0%	درصد در منطقه
41.0%	24.4%	16.7%	درصد در کل
12	6	6	تعداد
100.0%	50.0%	50.0%	درصد در جرم
15.4%	23.1%	11.5%	درصد در منطقه
15.4%	7.7%	7.7%	درصد در کل
78	26	52	تعداد
100.0%	33.3%	66.7%	درصد در جرم
100.0%	100.0%	100.0%	درصد در منطقه
100.0%	33.3%	66.7%	درصد در کل

مقایسه نموداری جرایم اجتماعی مناطق حاشیه نشین و سایر مناطق:

جهت مقایسه بهتر، در یک دسته بندی جدید، مناطق را در دو گروه حاشیه نشین و غیر حاشیه نشین قرار داده ایم. نمودار زیر میزان وقوع جرایم را در دو منطقه حاشیه نشین و غیر حاشیه نشین نشان می دهد. نمودار به خوبی نشان می دهد که در حمل و نگهداری سلاح غیر مجاز تفاوت فاحشی بین دو منطقه وجود دارد. در جرم مربوط به مشروبات الکلی، در سایر مناطق (بالا، پایین و متوسط) این جرم بیشتر از مناطق حاشیه نشین اتفاق افتاده است. نسبت وقوع جرم آدم ربایی در مناطق حاشیه و غیر حاشیه مساوی است به طوری که ۵۰ درصد جرایم در مناطق حاشیه و ۵۰ درصد در مناطق غیر حاشیه روی داده است.

نمودار شماره ۲

جهت آزمون آماری نتایج به دست آمده، از آزمون خی دو استفاده شد. آزمون کا اسکوئر (جدول زیر) نشان داد که این تفاوت از نظر آماری معنی دار است (در سطح ۰.۰۱). همچنین برای مقایسه وقوع جرایم در مناطق حاشیه نشین در برابر سایر مناطق (پایین، بالا، متوسط و سایر) آزمون باینمینال (مقایسه نسبت‌ها) به کار گرفته شد که نتایج آن در جدول زیر مشاهده می شود.

جدول ۳

سطح معنی داری	آزمون احتمال	احتمال مشاهده شده	تعداد	طبقه	
004(a)	50	67	52	1.00	گروه ۱
		33	26	2.00	گروه ۲
		1.00	78		کل

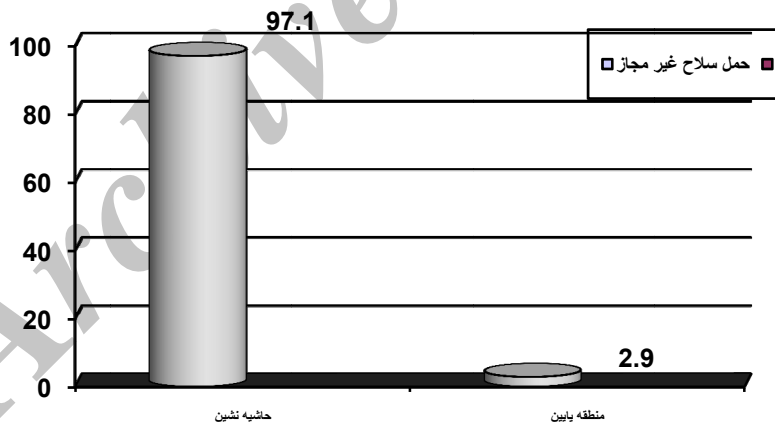
نسبت وقوع سه جرم آدم ربایی، حمل و نگهداری سلاح غیر مجاز و مشروبات الکلی در مناطق حاشیه و غیر حاشیه تفاوت معناداری با یکدیگر دارند(در سطح ۰.۰۴).

جرم حمل سلاح غیر مجاز:

مرتکبان این جرم غالباً در مناطق حاشیه ساکن بوده اند، به طوری که از تعداد کل مجرمان، ۸.۸۶ درصد در مناطق حاشیه و تنها ۰.۲ درصد در مناطق پایین شهر ساکن بوده اند.

جدول ۴

درصد معتبر	درصد	فراوانی	
97.1	86.8	33	حاشیه
2.9	2.6	1	پایین
100.0	89.5	34	کل
	10.5	4	بدون پاسخ
	100.0	38	کل

نمودار شماره ۳

جهت آزمون آماری نتایج به دست آمده، از آزمون خی دو استفاده شد. آزمون کاسکوئر (جدول زیر) نشان داد که این تفاوت از نظر آماری معنی دار است (در سطح ۰.۰۱).

همچنین برای مقایسه وقوع جرایم در مناطق حاشیه نشین در برابر سایر مناطق (پایین شهر، بالای شهر، متوسط و سایر) آزمون باینمینال (مقایسه نسبت‌ها) به کار گرفته شد که نتایج آن در جدول زیر مشاهده می‌شود.

جدول ۵

گروه	طبقه	تعداد	نسبت مشاهده شده	آزمون نسبت	سطح معنی داری
گروه ۱	حاشیه	33	97 .	50 .	000 .
گروه ۲	غیرحاشیه	1	03 .		
کل		34	1.00		

نسبت وقوع جرم آدم ربایی در مناطق حاشیه و غیر حاشیه تفاوت معناداری با یکدیگر دارند (در سطح ۰.۰۱).۰.

انگیزه‌های ارتکاب جرم به ترتیب اهمیت

جدول ۶

ردیف	انگیزه	درصد
۱	هواخواهی (با توجه به بافت قومی)	۴۲.۳۴
۲	شرارت	۵۹.۲۴
۳	محیط نامناسب محله	۰۳.۱۸
۴	نزاع	۳۹.۱۶
۵	حفظ جان و ترس از سارقان و نگهداری از موال	۹۱.۴
۶	مطرح شدن در محل	۶۳.۱
	جمع	٪۱۰۰

در جرم حمل سلاح غیر مجاز، بهتر از هر جرم دیگری دلایل مطرح شده، تاثیر حاشیه نشینی را بر وقوع نشان می‌دهد. نزاع و شرارت (به ویژه نزاع‌های دسته جمعی) که یکی از ویژگی‌های مهم این مناطق شناخته شده است، دلیل ارتکاب ۴۰/۹۸ درصد از موارد بوده است. ۳۴/۴۲ درصد از افراد حمل سلاح را به علت هواخواهی و بافت قومی داشتن این مناطق مرتکب شده‌اند. در ۱۸/۰۳ درصد موارد نیز به نامناسب بودن محل سکونت و

جرم خیز بودن محله اشاره شده است. حفظ جان و ترس از سارقان و نگهداری از اموال نیز علت ارتکاب ۴/۹۱ درصد از موارد بوده است که امنیت اجتماعی پایین در مناطق حاشیه می تواند علت آن باشد.

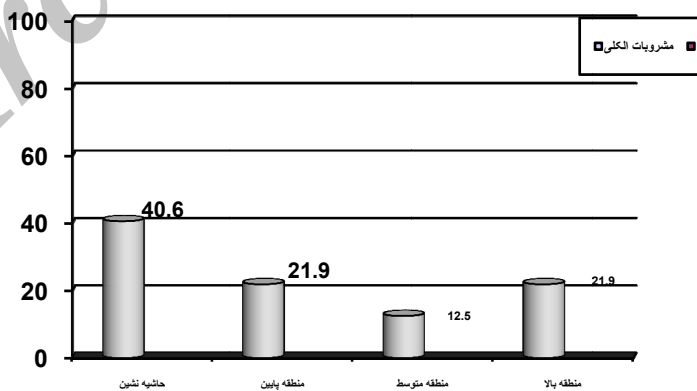
هر یک از این پنج انگیزه ای که ذکر شده است از ویژگی‌های مناطق حاشیه است و می تواند علت تاثیر گذاری مناطق حاشیه را بر این جرایم به روشنی توضیح دهد.

مشروبات الکلی:

مجرمان این جرم نیز در مناطق حاشیه بیشتر ساکن بوده اند. از تعداد کل مجرمان ۶.۴۰ درصد در مناطق حاشیه و ۹.۲۱ درصد در مناطق پایین شهر و ۲.۱۵ درصد در مناطق متوسط و ۹.۲۱ درصد در مناطق بالای شهر ساکن بوده اند.

جدول ۷

محل سکونت	فراوانی	درصد	درصد معتبر
حاشیه	13	40.6	40.6
پایین شهر	7	21.9	21.9
متوسط	4	12.5	12.5
بالای شهر	7	21.9	21.9
سایر	1	3.1	3.1
کل	32	100.0	100.0

نمودار شماره ۴

جهت آزمون آماری نتایج به دست آمده، از آزمون خی دو استفاده شد. آزمون کاسکوئر نشان داد که این تفاوت از نظر آماری معنی دار نیست (در سطح ۰.۰۱).

انگیزه ارتکاب جرم

جدول شماره ۸

ردیف	انگیزه	درصد
۱	فقر و بیکاری	۴۳.۳۰
۲	کسب در آمد بیشتر	۰۸.۲۶
۳	وقت گذرانی	۰۸.۲۶
۴	جهت ترک اعتیاد	۶۹.۸
۵	مصرف شخصی	۶۹.۸
	جمع	۱۰۰

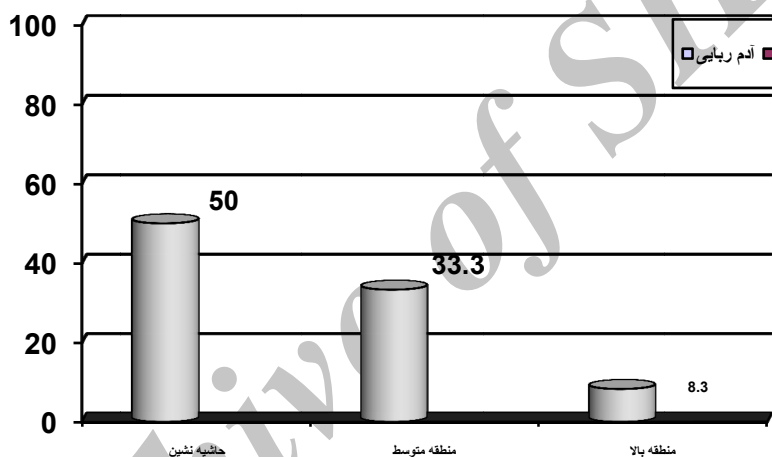
در جرم مربوط به مشروبات الکلی انگیزه‌های مالی بیشترین دلیل وقوع بوده است، به طوری که در مجموع ۵۶.۵۱ درصد به این مورد مربوط بوده است و از این تعداد، ۴۳.۳۰ درصد مستقیماً به مشکلات مالی و فقر و بیکاری اشاره کرده اند که این فقر مالی و در آمد پایین از ویژگی‌های این مناطق است. همچنین شیوع زیاد اعتیاد در این مناطق باعث شده که نزدیک به ۹ درصد از این مواد برای ترک اعتیاد استفاده کنند. اما نکته ای که در این بخش از نتایج بسیار قابل تامل است این است که ۰۸.۲۶ درصد از انگیزه‌ها و علل وقوع این جرم، تفریح، خوشگذرانی، پر کردن اوقات فراغت و نداشتن تفریحات دیگر است که این مطلب به ویژه برای مسئولان فرهنگی می تواند قابل توجه باشد.

جرم آدم ربایی

مجرمان این جرم غالباً در مناطق حاشیه ساکن بوده اند، به طوری که از تعداد کل مجرمان، ۵۰ درصد در مناطق حاشیه ساکن بوده اند. ۳.۳۳ درصد در مناطق متوسط شهر و ۳.۸ درصد در مناطق بالا ساکن بوده اند.

جدول ۹

درصد معتبر	درصد	فراوانی	
50.0	50.0	6	حاشیه نشین
33.3	33.3	4	متوسط
8.3	8.3	1	بالای شهر
8.3	8.3	1	سایر
100.0	100.0	12	کل

نمودار شماره ۵

جهت آزمون آماری نتایج به دست آمده، از آزمون خی دو استفاده شد. آزمون کا اسکوتر (جدول زیر) نشان داد که این تفاوت از نظر آماری معنی دار نیست (در سطح ۰.۰۱).

انگیزه ارتکاب جرم

جدول ۱۰

ردیف	انگیزه	درصد
۱	دستیابی به پول کلان	66.6
۲	فقر مالی و بدهکاری	33.3

در جرم آدم ربایی انگیزه‌های اقتصادی تنها دلایل ارتکاب جرم بوده اند، دستیابی به پول کلان با ۶۶ درصد و بدهی و فقر مالی با ۳۳ درصد. دستیابی به پول کلان دو برابر فقر و بدهی مالی علت ارتکاب این جرم بوده است.

-نتایج مربوط به پرسشنامه حاشیه نشینی

جرایم پر فراوانی: از نظر کارکنان ناجا از بین ۱۸ نوع از جرایم اجتماعی، حمل سلاح غیرمجاز در رده پنجم و توزیع و مصرف مشروبات الکلی در رده هفتم قرار دارد. زورگیری نیز که در ارتباط نزدیکی با حمل سلاح غیر مجاز دارد در رده چهارم قرار دارد و نشان دهنده اهمیت زیاد حاشیه نشینی بر وقوع این جرم است. آدم ربایی از آنجا که از جرایم بسیار سنگین است و در کل فراوانی کمتری نسبت به سایر جرایم معمولی تر مثل سرقت دارد در این قسمت ذکر نشده است.

«رتبه بندی تاثیر حاشیه نشینی بر جرایم اجتماعی بر حسب میانگین از دیدگاه کارکنان ناجا»

جدول ۱۱

رتبه	میانگین	گزینه
۱	۳۱.۴	تاثیر حاشیه نشینی بر جرایم اجتماعی
۲	۱۹.۴	تاثیر حاشیه نشینی بر جرایم اجتماعی در آینده
۳	۰۴.۴	تاثیر حاشیه نشینی بر وقوع جرایم در محل خدمت پاسخ دهندگان
۴	۹۳.۳	تاثیر مستقل حاشیه نشینی بر وقوع جرایم
۵	۸۷.۳	آشنایی با پدیده حاشیه نشینی
۶	۸۴.۳	تاثیر حاشیه نشینی بر جرم خرید و فروش مشروبات الکلی
۸	۶۰.۳	تاثیر حاشیه نشینی بر جرم حمل و نگهداری سلاح غیر مجاز
۷	۴۲.۳	تاثیر حاشیه نشینی بر جرم آدم ربایی

«رتبه بندی علل وقوع جرایم اجتماعی در مناطق حاشیه نشین برحسب فراوانی پاسخ دهندگان و میانگین از نظر کارکنان ناجا»

جدول ۱۲

درصداهمیت	فراوانی	علل ارتکاب جرم
۰۷.۳۲	34	فقر و بیکاری مردم
۹۶.۱۶	18	پایین بودن سطح سواد
۲۶.۱۲	13	عدم کنترل و نظارت کافی، نبود حضور فعال نیروی انتظامی (خارج بودن از حوزه نیروی انتظامی)
۴۹.۸	9	مناسب بودن محل برای مخفی شدن خلافکاران ورهاکردن اجسادپاربوده شدگان ومحل مناسب برای تهیه مشروبات الکلی
۵۴.۷	8	بافت ناهمگون و مهاجر افراد و تفاوت‌های فرهنگی
۶۶	7	جمعیت زیاد و فضای کم
۶۶.۵	6	نبود امکانات رفاهی و خدماتی و امکانات شهری
۷۷.۳	4	فاصله‌های طبقاتی زیاد
۷۷.۳	4	کمبود امکانات تفریحی و اوقات فراغت
۸۸.۱	2	تربیت صحیح فرزندان و عدم کنترل رفت و آمدها
۹۴.۰	1	در مناطق حاشیه جرایم بیشتر از سایر مناطق مشهود است
100	106	جمع

تفسیر نتایج تحقیق

درهرسه جرم، مناطق حاشیه نشین دارای بیشترین درصد فراوانی بوده اند. تفاوت بین مناطق بیش از همه در جرم حمل سلاح غیر مجاز مشهود است؛ ۱۰۰ درصد موارد در مناطق حاشیه و پایین رخ داده است که ۱.۹۷ درصد آن مربوط به مناطق حاشیه است. در دو جرم دیگر با این که نسبت به جرم حمل سلاح تفاوت کمتر است اما همچنان تفاوت بین مناطق بسیار بالا است. ۶.۴۰ درصد از پرونده‌های مشروبات الکلی و ۵۰ درصد از پرونده‌های آدم ربایی به تنهایی در مناطق حاشیه تشکیل شده است.

در علت‌ها و انگیزه‌های ارتکاب جرم، در حمل سلاح غیر مجاز، بهتر از هر جرم دیگری دلایل مطرح شده، تاثیر حاشیه نشینی را بر وقوع این جرم نشان می دهد. نزاع و شرارت(به ویژه نزاع‌های دسته جمعی) که یکی از ویژگی‌های مهم این مناطق شناخته

شده است، دلیل ارتکاب ۴۰/۹۸ درصد از موارد بوده است. ۳۴/۴۲ درصد از افراد حمل سلاح را به علت هواخواهی و بافت قومی داشتن این مناطق مرتکب شده اند. در ۱۸/۰۳ درصد موارد نیز به نامناسب بودن محل سکونت و جرم خیز بودن محله اشاره شده است. حفظ جان و ترس از سارقان و نگهداری از اموال نیز علت ارتکاب ۴/۹۱ درصد از موارد بوده است که امنیت اجتماعی پایین در مناطق حاشیه می تواند علت آن باشد و تنها ۱/۶۳ درصد با انگیزه مطرح شدن این جرم را مرتکب شده اند.

هر یک از این پنج انگیزه ای که ذکر شده است از ویژگی‌های مناطق حاشیه است و می تواند علت تاثیر گذاری مناطق حاشیه را بر این جرایم به روشنی توضیح دهد.

در جرم آدم ربایی انگیزه‌های اقتصادی تنها دلایل ارتکاب جرم بوده اند، دستیابی به پول کلان با ۶.۶۶ درصد و بدهی و فقر مالی با ۳.۳۳ درصد. دستیابی به پول کلان دو برابر فقر و بدهی مالی علت ارتکاب این جرم بوده است.

نتیجه گیری

اولا در مورد سوال اصلی تحقیق که آیا حاشیه نشینی بر وقوع جرایم اجتماعی تاثیر دارد؟ همان طور که در آمارهای ذکر شده و سایر تحقیقات انجام شده مشاهده کردیم، نتایج این پژوهش نیز نشان داد که غالب مجرمانی که پرونده آنها مورد بررسی قرار گرفته در مناطق حاشیه نشین ساکن بوده اند (۶۶/۷ درصد).

ثانیا در مورد سوال فرعی اول، که آیا حاشیه نشینی بر وقوع جرم حمل سلاح غیر مجاز تاثیر گذار است؟ ۹۷/۱ درصد از کسانی که این جرم را مرتکب شده بودند در مناطق حاشیه نشین ساکن بودند.

ثالثا در مورد سوال فرعی دوم، تحقیق که آیا زندگی حاشیه نشینی بر وقوع جرم مصرف و خرید و فروش مشروبات الکلی تاثیر گذار است؟ نتایج تحقیق نشان داد که ۴۰/۶ درصد از افرادی که به علت ارتکاب این جرم برای آنها پرونده تشکیل شده بود در مناطق حاشیه زندگی می کردند.

رابعا در مورد سوال فرعی سوم، تحقیق که آیا زندگی در مناطق حاشیه نشین بر وقوع جرم آدم ربایی تاثیر گذار است؟ نتایج این تحقیق نشان داد که مناطق حاشیه نشین محل وقوع نزدیک به ۵۰ درصد این جرم بوده است.

نتایج این تحقیق در مجموع نشان داد که زندگی در مناطق حاشیه نشین بر وقوع انواع جرایم تاثیر گذار می باشد و بر وقوع جرم حمل سلاح غیر مجاز تاثیرات شدید تر و قوی تری داشته است.

پیشنهادات:

پیشنهادات تحقیق جهت کاهش جرایم در مناطق حاشیه نشین در دو قسمت: الف) پیشنهادات کارکنان ناجا که مورد مصاحبه قرار گرفته اند و ب) پیشنهادات محققان؛ به شرح زیر بیان می گردد:

الف) پیشنهادات کارکنان ناجا

پیشنهادات این گروه از پاسخ دهندگان جهت "کاهش جرایم در مناطق حاشیه نشین" با توجه به نقش و اقدامات نیروی انتظامی به شرح ذیل می باشد:

- برخورد شدید با اراذل و اوباش و مجرمین سابقه دار؛
- توجه بیشتر نظام قضایی به جرایم مهم این مناطق؛
- اختصاص نیروهای جوان و با تجربه انتظامی به این مناطق؛
- تخصصی کردن پلیس و افزایش علم و دانش و اقتدار پلیس؛
- تجهیز پلیس با آخرین دانش ها و تجهیزات و فناوری ها؛
- گسترش نیروی پلیس متناسب با وسعت و جمعیت حوزه استحفاظی؛
- تدوین طرح های مفید و قابل اجرا و عملی و جامع جهت پیشگیری، شناسایی و کشف جرایم؛
- فعال کردن شبکه اطلاعات مردمی و تشویق مردم به همکاری با پلیس و اطلاع رسانی صحیح؛
- اعزام گشت های آشکار و مداوم و کنترل محسوس و جلوگیری از احساس رها شدگی و بی قیدی مردم این مناطق؛
- اجرای طرح های مقطعی و فصلی متناسب با جرایم اجتماعی؛
- ایجاد اکیپ های ایست و بازرسی در ساعت یک تا هشت بامداد و بعد از ظهرها از ساعت 8 تا 22 در هر ماه 10 روز به طور نامنظم؛
- افزایش تعداد پایگاه های بسیج و پاسگاه های انتظامی؛

• جلوگیری از مهاجرت دسته جمعی روستاییان و برنامه ریزی جهت تأمین اشتغال روستاییان مهاجر در محل بومی آنان؛

• کنترل افراد مهاجر و غیربومی و تشویق آنان به مهاجرت معکوس؛

ب) پیشنهادات محققان:

- تشویق مشارکت محله‌ای و تقویت و گسترش ارتباط بین ساکنان حاشیه نشین و مسئولین سازمان‌های شهری جهت تقویت نگرش مثبت در آنان نسبت به سازمان‌های شهری می‌تواند در کاهش آسیب‌ها موثر باشد؛

- ریشه‌یابی خود معضل حاشیه نشینی که سر منشاء آن به محیط‌های کمتر توسعه یافته روستایی و شهرهای کوچک مهاجر فرست برمی‌گردد. تلاش جهت اصلاح سیاست تمرکز گرای دولت در زمینه سرمایه‌گذاری و توسعه اقتصادی، اجتماعی در بلند مدت، زیرا که در غیر این صورت مسائلی چون حاشیه‌نشینی، فقر و... همچنان وجود خواهد داشت و راهکارهای کوتاه مدت و مقطعی می‌تواند صرفاً گسترش آسیب‌های فرهنگی، اجتماعی تا حدودی جلوگیری کند اما منجر به ریشه کن شدن این آسیب‌ها نخواهد شد؛

- ایجاد مدیریت واحد شهری جهت کنترل ساخت و سازها و افزایش بعد فیزیکی شهر؛

- لحاظ کردن ملاحظات امنیتی و انتظامی که به تأیید نیروی انتظامی می‌رسد در تصویب طرح‌های مسکن و شهر سازی؛

- جلوگیری از مهاجرت بی رویه به شهرها؛

- آبادانی مناطق محروم و ایجاد فرصت‌های شغلی برای مردم این مناطق؛

- به کارگیری نیروهای متخصص جامعه شناسی و روان شناسی در جهت ارشاد و هدایت مجرمان به ویژه نوجوانان بزهکار؛

- ایجاد مراکز تفریحی و آموزشی در مناطق محروم و حاشیه به ویژه تدارک برنامه‌هایی برای جوانان و نوجوانان این مناطق؛

- گسترش خدمات رسانی رفاهی از طریق شهرداری‌ها در زمینه آب، برق، مخابرات و... در این مناطق؛

- افزایش و تقویت حضور نیروهای خدمتگزار پلیس در منطقه و استفاده از شیوه‌های مدرن کنترل در این مناطق.

منابع و مأخذ:

- ۱- اسفراینی، مهین، (۱۳۸۳). طراحی نظام خدمات رسانی حاشیه کلانشهر مشهد با تأکید بر محور جاده قدیم قوچان، پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران
- ۲- دانش، تاج زمان، (۱۳۷۸) مجرم کیست و جرم شناسی چیست، چاپ سوم، تهران: انتشارات کیهان
- ۳- حبیبی، محمد، (۱۳۷۶). بررسی اثرات اقتصادی اجتماعی اسکان گودنشینان جنوب تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران.
- ۴- رحمانی، عباسعلی، (۱۳۸۴). بررسی دیدگاهها و انتظارات خبرگان و رهبران محلی حاشیه شهر مشهد، نشر اندیشه امروز
- ۵- رابرتسون، تیان، (۱۳۷۲). درآمدی بر جامعه با تأکید بر نظریه‌های کارکردگرایی ستیز و کنش متقابل نمادی، ترجمه: حسین بهروان، چاپ اول، مشهد: نشر آستان قدس رضوی.
- ۶- سلیمی، علی و داوری، محمد، (۱۳۸۵). جامعه شناسی کجروی، قم: انتشارات پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- ۷- سیدی، علی، (۱۳۸۴). تحلیل مکانی - فضایی مشکلات مراکز جمعیتی (شهر - روستا) حاشیه شهر مشهد، پایان نامه دکترا، دانشگاه آزاد اسلامی تهران.
- ۸- صدیق سروستانی، رحمت اله، (۱۳۸۱) آسیب شناسی اجتماعی، چاپ دوم، تهران: انتشارات آن.
- ۹- عبادی‌نژاد، سیدعلی، (۱۳۸۳). نقش حاشیه‌نشینی در بروز ناامنی، فصلنامه مرز و اندیشه، دانشکده مرزی انتظامی، سال دوم، شماره ۴.
- ۱۰- میرمحمد صادقی، حسین، (۱۳۸۹). حقوق کیفری اختصاصی جرایم علیه اشخاص، چاپ پنجم، تهران: انتشارات میزان.
- ۱۱- ایمانی، عباس، (۱۳۸۲). فرهنگ اصطلاحات حقوق کیفری، چاپ اول، تهران: نشر آریان.
- ۱۲- نیمروزی، نوروز، (۱۳۸۵). تاثیر حاشیه نشینی بر وضعیت فرهنگی ساکنان، مشهد: اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی خراسان رضوی.
- ۱۳- مظفری زاده، سجاد، (۱۳۹۱). ترمینولوژی جرم‌شناسی، تهران: نشر بهینه.

- ۱۴- یوسفی مراغه، مهدی، (۱۳۹۱). خدمات رسانی به بزه دیدگان، تهران: نشر جاودانه.
- ۱۵- ستوده، هدایت الله، (۱۳۸۴). آسیب‌شناسی اجتماعی، چاپ پانزدهم، تهران: نشر آوای نور.
- ۱۶- قانون مجازات اسلامی.
- ۱۷- مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران، (۱۳۸۰). ارزیابی احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان شهر مشهد، جهاد دانشگاهی دانشگاه مشهد.
- ۱۸- مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران، (۱۳۸۱). بررسی رضایتمندی مردم از سازمانهای خدمات رسان شهری، جهاد دانشگاهی دانشگاه مشهد.
- ۱۹- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، (۱۳۸۱). رفتارهای فرهنگی ایرانیان، تهران: دفتر طرح‌های ملی وزارت ارشاد.

Archive of SID